

MINISTERUL EDUCAȚIEI NAȚIONALE ȘI CERCETĂRII ȘTIINȚIFICE

Adina Grigore • Cristina Ipate-Toma • Nicoleta-Sonia Ionică
Georgeta-Mihaela Crivac • Claudia-Daniela Negrițoiu • Augustina Anghel • Elena-Otilia Țiroiu

LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ

Cuprins

UNITATEA 1 - CLINCHET DE TOAMNĂ	
RECAPITULARE	5
<i>Prima zi de școală</i> după Edmondo De Amicis	6
Sunetul, litera, vocalele și consoanele. Cuvântul.	
Despărțirea în silabe	8
Sensul cuvintelor	9
Ortografia și punctuația	9
Comunicarea orală. Solicitarea și oferirea de informații. Prezentarea unei persoane/ a unei cărți	10
Cererea simplă familiară, cererea politicoasă ...	11
Substantivul	11
<i>Statu-Palmă-Barbă-Cot</i> după Frații Grimm	12
Textul literar narativ	14
Adjectivul	14
Descrierea. Fragmentul descriptiv	15
Pronumele	15
<i>Octombrie</i> de George Topîrceanu	16
Poezia	17
Verbul	17
Scrierea imaginativă - textul creativ	17
Textul de informare și funcțional	17
EVALUARE ÎNȚIALĂ	18
UNITATEA 2 - PAGINI ALESE	19
<i>Lansare de carte</i>	20
Cartea. Rolul ilustrațiilor	22
Scriem corect cel/ ce-l	22
Inițierea și menținerea unui schimb verbal.	
Reformularea unui mesaj în funcție de particularitățile interlocutorului	23
Cuvântul. Despărțirea în silabe	24
Sensul cuvintelor. Cuvinte cu sens asemănător	25
Cuvinte cu sens opus	25
<i>Guleraș Cenușiu</i> după Dimitri N. Mamin-Sibiriak	26
Textul literar narativ	28
Delimitarea textului în fragmente	28
Momentele textului literar narativ	28
Intonarea propozițiilor. Semnele de punctuație	30
Felul propozițiilor după scopul comunicării	30
Spațiul, timpul și personajele în textul narativ ...	32
Planul simplu de idei al textului narativ	32
Povestirea orală și scrisă a unui fragment	33
Scriem corect cea/ ce-a	33
<i>Un inventator român - Traian Vuia</i>	34
Verbul	36
Numărul verbului	36
Persoana verbului	37
RECAPITULARE - Bogăția și veselia - adaptare după Petre Ispirescu	38
EVALUARE - Fluierașul de os - adaptare după Iulia Hașdeu	41
UNITATEA 3 - FILE DE ISTORIE	43
<i>Scrisoarea III</i> de Mihai Eminescu	44
Semnele de punctuație: ghilimelele, punctele de suspensie	45
Pronunțăm și scriem corect	46
Timpul verbului	47
Scriem corect odată/ o dată	47
<i>Moș Ion Roată și Vodă Cuza</i> după Ion Creangă	48
Transformarea dialogului în povestire	50
Povestirea scrisă a unor fragmente	51
Povestirea scrisă a unui text de mică întindere după planul simplu de idei	51
Grupurile de sunete	52
Factorii care pot perturba comunicarea	52
Cuvinte cu aceeași formă și sens diferit	53
Pronunțăm și scriem corect	53
Planul dezvoltat de idei	54
Părțile unui text creativ	54
RECAPITULARE - La Alba Iulia	55
Recapitulare-Proiect-Ziua Națională a României	57
EVALUARE - Ștefan cel Mare și Vrâncioaia - poveste populară	58
ROADELE CUNOAȘTERII (evaluare - proiect) ...	60
UNITATEA 4 - MAGIA IERNII	61
<i>Moș Crăciun a fost răpit</i> după Lyman Frank Baum	62
Povestirea scrisă a unui text de mică întindere după planul dezvoltat de idei	64
Substantivul. Felul substantivelor	65
Pronunțăm și scriem corect	65
Înțelegerea în profunzime a mesajului textului. Asocierea elementelor textului cu experiențele proprii	65
Numărul substantivului	66
Genul substantivului	66
Textul funcțional. Invitația	67
Textul creativ după un plan de idei	67
<i>Patinele de argint</i> după Mary E. Mapes-Dodge	68
Adjectivul. Acordul adjectivului cu substantivul	70
Poziția adjectivului față de substantiv	70
Scriem corect sar/ s-ar	71
Înțelegerea în profunzime a mesajului textului. Extragerea unor elemente semnificative din text pentru a susține o opinie	71
Personajul literar	72
Descrierea de tip portret a unui personaj pe baza unui plan simplu	72
Descrierea de tip portret a persoanei proprii pe baza unui plan simplu	73
Oferirea de informații referitoare la universul școlar și extrașcolar	73
Planul simplu de oraș și harta	73
Scriem corect numai/ nu mai	73
RECAPITULARE - Povestea unui brad - adaptare după Hans Christian Andersen	74
EVALUARE - Un bulgăre de zăpadă după Edmondo De Amicis	77
Evaluarea portofoliului	79

Bine ați revenit
la
școală!

Prima zi de școală

după Edmondo De Amicis

Azi e prima zi de școală. Trei luni de vacanță la țară s-au spulberat ca un vis. De dimineață, mama m-a dus la școala Baretti, ca să mă înscrie în clasa a patra. Nu eram prea încântat să mă duc, căci gândul zbura încă la țară. Pe toate străzile, **forfotă** mare de copii, iar în cele două librării, o mulțime de tați și mame se îngrămădeau să cumpere ghiozdane și caiete. În fața școlii se înghesuia atâta lume, încât omul de serviciu și gardianul se străduiau din răspuțeri să elibereze poarta.

Lângă ușa de la intrare am simțit că cineva mă atinge pe umăr. Era învățătorul meu dintr-a treia, vesel ca întotdeauna, cu părul roșcat și zbârlit, care-mi spuse:

– Prin urmare, Enrico, de azi ne despărțim pentru totdeauna!

Deși știam prea bine că așa era, cuvintele lui m-au mâhnit.

Am pătruns cu greu în școală. Am revăzut cu plăcere sala mare de la parter, unde timp de trei ani mi-am petrecut aproape toate zilele. Era atâta lume! Învățătoarele umblau încoace și-ncolo.

Pe băieți i-am regăsit mai înalți și mai voinici. La parter se aflau copiii dintr-a întâia, care nu voiau să intre în clasă. Unii dintre ei fugeau din bănci, iar alții, văzându-i pe părinții lor că pleacă, începeau să plângă. Părinții se vedeau nevoiți să se întoarcă, fie să-i împace, fie să-i ia acasă, dar fratele meu mai mic, care a fost repartizat în clasa învățătoarei Delcati, era cuminte. Eu eram repartizat la învățătorul Perboni.

Ce mică și tristă mi se părea școala, când mă gândeam la pădurile și munții unde mi-am petrecut vacanța de vară!

Mă gândeam și la învățătorul meu dintr-a treia, atât de bun, care râdea mereu cu noi. Era mic, încât părea un coleg de-al nostru. Și acum îmi părea rău că nu-l mai văd acolo, cu părul lui roșcat și zbârlit.

Învățătorul nostru de acum e înalt, fără barbă, cu părul cărunț și lung, cu o **cută** adâncă și dreaptă pe frunte, are vocea groasă și ne privește pe toți fix, vrând parcă să ne citească în adâncul sufletului, și nu râde niciodată. Eu spuneam **în sinea mea**: asta-i prima zi, urmează încă nouă luni. Câte lecții, câte examene la sfârșit de lună, câtă **strădanie**!

Simțeam nevoia de a o întâlni pe mama la ieșire. Am alergat să-i sărut mâna. Ea m-a întâmpinat spunând:

– Curaj, Enrico! Vom învăța împreună.

M-am întors acasă mulțumit. Totuși, pe învățătorul meu cu zâmbetul acela blând și vesel nu-l mai am și parcă școala nu mai e frumoasă ca înainte.

A doua zi dimineață, mi-am dat seama că îmi place și noul învățător. În timp ce eram în clasă, din când în când apărea în ușa clasei câte un fost elev de-al lui, de anul trecut, ca să-l salute:

– Bună ziua, domnule Perboni!

Unii intrau, îi întindeau mâna și ieșeau iute din clasă. Se vedea că țineau la el și ar fi fost bucuroși să le fie din nou învățător.

El răspundea:

– Bună ziua! și strângea mâinile celor ce-l salutau.

La fiecare salut rămânea serios. Și în loc să se bucure de saluturile acelea, părea că suferă din cauza lor. Apoi se uita la noi și ne privea atent.

Începând să dicteze, coborî de la catedră ca să se plimbe printre bănci, dar privirea îi căzu pe un băiat cu obraji aprinși și plini cu bubuțe. Încetă să dicteze, îi luă fața în mâini și-l privi. Apoi îl întrebă ce avea și îi trecu o mână pe frunte, să vadă dacă-i fierbinte. În timpul acela, Giovanni, un băiat din spatele lui se ridică pe bancă și începu să facă pe **marioneta**. El se întoarse brusc. Băiatul se reazează într-o clipită, rămânând înțepenit în bancă, cu fruntea aplecată de rușine în așteptarea pedepsei. Învățătorul îi puse o mână pe cap și-i spuse:

– Să nu mai faci asta niciodată!

Nimic altceva, se întoarse la catedră și încheie dictarea. Ne vorbi rar și calm, cu vocea lui groasă, dar caldă:

– Ascultați, copii! Avem de stat împreună un an. Să căutăm să-l trăim în bună înțelegere. Învățați și fiți cuminți! Voi sunteți ca o familie pentru mine. Voi sunteți copiii mei. Așa cum țin eu la voi, trebuie să țineți și voi la mine. Nu vreau să fiu **silit să dojenesc** pe nimeni. Arătați-mi că sunteți copii sufletești. Școala noastră va fi o familie și voi veți fi mângâierea și mândria mea. Nu vă cer o promisiune cu glas tare. Sunt convins că în inimile voastre mi-ați și promis. Și vă mulțumesc!

În momentul acela sună clopoțelul și anunță sfârșitul orei. Am ieșit toți din bănci, în tăcere deplină. Băiatul care se suise pe bancă se apropie de învățător și-i spuse cu glas tremurat:

– Domnule învățător, vă rog să mă iertați!

Învățătorul îl sărută pe frunte și îi spuse:

– Bine, băiatul meu, nu-i nimic!

Vocabular

forfotă: mișcare grăbită și zgomotoasă de colo până colo

cută: (aici) încrețitură a pielii, rid

în sinea: în gândul

strădanie: silință, efort depus de cineva pentru a rezolva ceva

marionetă: păpușă acționată de o persoană (cu ajutorul unor sfori) spre a interpreta diferite roluri

silit: obligat, nevoit, forțat

a dojeni: a certa, a face observații moralizatoare

Medalion literar

Edmondo De Amicis (1846-1908) a fost scriitor, jurnalist și pedagog italian.

A publicat cărți de călătorii și povestiri pentru copii, scenete din viața militară și poezii, dar este cunoscut pentru cea mai importantă lucrare a sa, **Cuore – inimă de copil** (1886), „o poveste sentimentală pentru copii, scrisă sub forma unui jurnal al unui școlar”. Cartea a fost tradusă în peste 25 de limbi, fiind cunoscută aproape peste tot în lume.

Clinchet de toamnă – Recapitulare

Înțelegem textul!

1. Unde și când se petrece acțiunea prezentată în text?
2. Care sunt personajele întâlnite în text?
3. De ce, în prima zi de școală, lui Enrico nu i s-a mai părut școala frumoasă ca înainte?
4. Cine l-a încurajat pe Enrico?
5. Ce calități ale noului învățător l-au făcut pe Enrico să-l placă?

—Sunetul, litera, vocalele și consoanele. Cuvântul. Despărțirea în silabe—

Ne amintim!

Cuvântul este cea mai mică parte a unei comunicări. El este alcătuit dintr-un sunet sau o îmbinare de sunete care are un înțeles.

Sunetele limbii române se împart în **vocale** și **consoane**. Ele sunt reprezentate grafic prin litere.

Când un cuvânt nu încapă la sfârșitul rândului, îl despărțim în silabe, trecând pe rândul următor celelalte silabe.

Exersăm!

1. Transcrie prima propoziție a textului și spune din câte cuvinte este alcătuită. Din câte sunete este alcătuit ultimul cuvânt din propoziție?
2. Subliniază vocalele din cuvintele propoziției transcrise.
3. Scrie câte sunete și câte litere au următoarele cuvinte: *clasă, fix, ghiozdane, învățătorul, plăcere, clopoțel, înțelegere*.
4. Găsește, în text, cuvinte care să fie alcătuite din:
  - o vocală și o consoană;
  - o consoană și două vocale;
  - două consoane și patru vocale.
5. Înlocuiește litera evidențiată pentru a obține cuvinte noi, apoi scrie-le.
țară, școală, vis, **cl**asă, **b**ine

6. Desparte în silabe cuvântul care denumește obiectul din imagine.

Alcătuiește cuvinte care să conțină cel puțin trei dintre consoanele cuvântului descoperit.

7. Înlocuiește a doua silabă din cuvintele de mai jos, pentru a obține alte cuvinte.

privește, bancă, acasă, pădurile

JURNAL DE CITITOR

Pe parcursul acestui an școlar vei face cunoștință cu personaje interesante și faptele lor, prezentate cu măiestrie de autori, în povestirile pe care le vei citi în acest manual sau alte cărți.

Realizează un jurnal de cititor, în care să notezi, pe măsură ce vei cunoaște conținutul lecturilor citite, aspecte preferate cu privire la: titlu, autor, personaje, timp, spațiu, evenimente, emoții transmise, învățătura desprinsă etc.

Adaugă în jurnalul de cititor desene, picturi, colaje, decupaje, organizatori grafici și alte elemente considerate de tine potrivite.

Când vei întâlni acest simbol

în manual, amintește-ți să faci notări în Jurnalul de cititor.

Sensul cuvintelor

Ne amintim!

Unele cuvinte pot avea forme diferite, dar același sens (înțeles).
Alte cuvinte pot avea sensuri opuse.
Există cuvinte care au aceeași formă, dar sensuri diferite.
Sensurile cuvintelor ne îmbogățesc exprimarea.

Exersăm!

1. Înlocuiește cuvintele subliniate cu alte cuvinte care au același sens, fără a schimba înțelesul enunțului.

Deși știam prea bine că așa era, cuvintele lui m-au mâhnit.
Am revăzut cu plăcere sala mare de la parter.
El se întoarse brusc.
Nu vreau să fiu silit să dojenesc pe nimeni.

2. Caută, în fragmentul marcat de la pagina 7, cuvinte cu sens opus celor date: *terminând, urcă, începutu, rece, se așează, lent, ridicată, recompensă*.

3. Alcătuieste enunțuri în care cuvintele subliniate în text *nouă, fața, vară, lună*, să aibă alt înțeles decât cel din text.

Ortografia și punctuația

Ne amintim!

În scriere, trebuie să respectăm ortografia (regulile de scriere corectă a cuvintelor) și punctuația.

La sfârșitul propozițiilor se scriu semne de punctuație diferite. Acestea ne arată cum să intonăm propozițiile.

Când întrebăm, la finalul propozițiilor scriem **semnul întrebării (?)**.

Când oferim informații, la sfârșitul propozițiilor scriem **semnul punct (.)**.

Când exprimăm o strigare, o urare, un îndemn, o chemare, bucuria, mirarea etc., la finalul propozițiilor scriem **semnul exclamării (!)**.

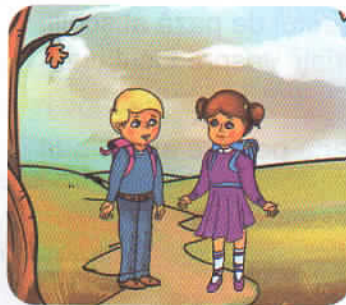
Folosim **două puncte (:)** în scris, înaintea cuvintelor spuse de cineva și înaintea unei enumerări.

Scriem **virgula (,)** după o formulă de adresare, de chemare, de strigare și pentru separarea cuvintelor într-o enumerare.

Exersăm!

1. Transcrie textul de mai jos, adăugând semnele de punctuație.

Cei doi colegi de bancă s-au revăzut
Cum a fost în vacanță lulia
Ce frumos a fost Am călătorit mult
Tu cum ți-ai petrecut vacanța Vlad
Am fost la bunici și am îngrijit cu drag
animalele răuștele pisica puișorii cățelul
capra și iezișorii Ce bine m-am simțit

JOC DE ROL

Interpretează un dialog alături de un coleg, imaginându-ți că ești în prima zi de școală a clasei a IV-a.

EXPRIMĂ-ȚI PĂREREA!

Ai aflat din text că mulți copii în prima zi de școală din clasa I se despart plângând de părinții lor.

Care este părerea ta în legătură cu acest lucru?

Povestește, dacă îți amintești, cum a fost prima ta zi de școală.

PORTOFOLIU

Găsește cuvinte care, deși au aceeași formă, pot avea sensuri diferite. Evidențiază aceste sensuri prin desene.

JOC DE CUVINTE

ULTIMA SILABĂ

Un coleg spune un cuvânt, iar altul formează un nou cuvânt, folosind ultima silabă a cuvântului anterior. Jocul continuă până când unul dintre colegi nu reușește să formeze un cuvânt.

Clinchet de toamnă – Recapitulare

2. Citește cu intonația potrivită enunțurile la finalul cărora este scris semnul exclamării, din textul *Prima zi de școală* după Edmondo De Amicis.
3. Formulează în scris trei întrebări și răspunsurile acestora. Răspunsurile să aibă la final semnul exclamării.
4. Observă, în textul de mai jos, scrierea cuvintelor subliniate, apoi formulează enunțuri cu acestea.

Într-o zi, Dănuț și sora sa s-au hotărât să meargă la librăria cea nouă.

– Mergeți cu autobuzul sau cu metroul? i-a întrebat mama.

– Mergem cu metroul! s-a hotărât Dănuț.

Când au ajuns, Laura l-a întrebat:

– lau un coș mare? Ne va fi de folos.

– la două coșuri mici! Așa ne-a sfătuit mama. Să-i dăm ascultare!

Dintr-o dată apare nea Radu, neam cu noi.

– V-a plăcut expoziția de stilouri de la intrare?

– Ne-am grăbit, nu am văzut-o.

Cei doi frați i-au promis că vor vizita expoziția după cumpărături.

Comunicarea orală. Solicitarea și oferirea de informații Prezentarea unei persoane/ a unei cărți

Ne amintim!

Convorbirea dintre două sau mai multe persoane se numește **dialog**.

Într-o comunicare orală există un **vorbitor**, care transmite informația (mesajul) și unul sau mai mulți **ascultători**, care primesc informația sau **mesajul**.

Comunicarea orală poate fi însoțită de gesturi și mimică.

Prezentarea unei persoane se realizează prin informarea celorlalți despre datele de identitate ale acelei persoane sau despre alte date ce pot caracteriza persoana respectivă.

Exersăm!

1. Imaginează-ți că ești fratele mai mic al Elenei. Ea se află la școală, iar tu trebuie să-i duci trusa de geometrie pe care a uitat-o acasă.

Scrie dialogul dintre tine și agentul de pază al școlii. Te vei prezenta și vei cere informații despre locul unde se află clasa Elenei.

2. Prezintă în fața colegilor o carte pe care ai citit-o în vacanță.

Cererea simplă familiară, cererea politicoasă

Ne amintim!

Cererea este formularea unei solicitări, a unei rugăminți, cu scopul de a obține un rezultat.

Cererea poate fi politicoasă sau familiară.

Cererea familiară se adresează unor persoane foarte apropiate sau unor persoane cu aceeași vârstă ca a celui care adresează cererea.

În cererea politicoasă se folosesc formule de politețe: *te rog, vă rog, îmi permiteți* etc.

Exersăm!

Observă imaginile și formulează o cerere familiară și o cerere politicoasă.

Substantivul

Ne amintim!

Substantivul este partea de vorbire care denumește ființe, lucruri, fenomene ale naturii etc.

El este de două feluri: **substantiv comun** și **substantiv propriu**.

Substantivul poate fi la **numărul singular** sau la **numărul plural**.

Substantivul are trei genuri: **feminin, masculin și neutru**. Acestea se pot afla prin numărare.

Exersăm!

1. Identifică substantivele din fragmentul marcat în textul *Prima zi de școală*. Precizează felul acestora.
2. Scrie câte două substantive comune la numărul plural, pentru fiecare gen. Alcătuieste enunțuri cu acestea.
3. Precizează felul, numărul și genul substantivelor subliniate în fragmentul de mai jos.

„Avem de stat împreună un an. Arătați-mi că sunteți copii sufletești. Școala noastră va fi o familie și voi veți fi mângâierea și mândria mea. Nu vă cer o promisiune cu glas tare. Sunt convins că în inimile voastre mi-ați și promis. Și vă mulțumesc!”

(*Prima zi de școală* după Edmondo De Amicis)

Invitație la lectură

Textul *Prima zi de școală* face parte din cartea *Cuore - inimă de copil* de Edmondo De Amicis.

Personajul Enrico este însuși autorul. Pentru a afla alte întâmplări din copilăria sa, citește această carte.

JURNAL DE CITITOR

MAGIA IERNII

Conținuturi

- Povestirea scrisă a unui text de mică întindere după planul dezvoltat de idei
- Substantivul. Felul substantivelor
- Pronunțarea și scrierea unor forme ale verbelor
- Înțelegerea în profunzime a mesajului textului. Asocierea elementelor textului cu experiențele proprii
- Numărul substantivului
- Genul substantivului
- Textul funcțional. Invitația
- Textul creativ după un plan de idei
- Adjectivul. Acordul adjectivului cu substantivul
- Poziția adjectivului față de substantiv
- Scrierea corectă a cuvintelor sar/ s-ar
- Înțelegerea în profunzime a mesajului textului. Extragerea unor elemente semnificative din text pentru a susține o opinie
- Personajul literar
- Descrierea de tip portret a unui personaj pe baza unui plan simplu
- Descrierea de tip portret a persoanei proprii pe baza unui plan simplu
- Planul simplu de oraș și harta
- Oferirea de informații referitoare la universul școlar și extrașcolar
- Scrierea corectă a cuvintelor numai/ nu mai

Moș Crăciun a fost răpit

după Lyman Frank Baum

 Moș Crăciun trăiește în Valea Fericirii, unde se înalță marele castel în care sunt fabricate jucăriile. Ajutoarele sale, elfi și zâne sunt ocupate până peste cap de la un sfârșit de an la altul. Locul se numește Valea Fericirii pentru că acolo este numai veselie. În acest loc, pârâul râde, vântul fluierează voios, razele soarelui dansează, florile sălbatice zâmbesc.

 Alături se ridică muntele unde se află **grotele spiritelor**. Spiritele din grotele muntelui nu-l plac pe Moș Crăciun, pentru că îi face fericiți pe copii. Sunt cinci grote ale spiritelor. O potecă largă duce la prima grotă. În ea trăiește Spiritul **Egoismului**. În spatele acesteia se află grotă Spiritului Invidiei. Grotă Spiritului Urii este următoarea, iar din aceasta se ajunge în grotă Spiritului Răutății. Din cele patru grote se desprinde câte un tunel îngust care duce la a cincea grotă ocupată de Spiritul **Căinței**, singurul personaj plăcut.

 Spiritele grotelor doreau să-i încurce planurile lui Moș Crăciun.

- Mă simt singur, a spus Spiritul Egoismului. Moș Crăciun oferă cadouri copiilor, încât ei devin fericiți și generoși prin exemplul lui și se țin departe de grotă mea.

- Și eu am același necaz, s-a alăturat Spiritul Invidiei. Nu-i pot face pe cei mici să devină invidioși.

- E rău și pentru mine, a declarat Spiritul Urii. Dacă niciun copil nu trece prin grotă Egoismului și prin cea a Invidiei, niciunul nu poate ajunge nici la grotă mea.

- Sau la a mea, a adăugat Spiritul Răutății. Totul din cauza lui Moș Crăciun!
- E clar că dacă cei mici nu vizitează grotele voastre, nu au cum să o viziteze nici pe a mea, a zis Spiritul Căinței.

 Moș Crăciun lucra tot anul în castelul său din Valea Fericirii, pregătind cadourile pe care le împărțea în Ajunul Crăciunului. La început, s-au decis să-l ademenească în grotele lor, să-l închidă.

A doua zi, vine la Moș Crăciun Spiritul Egoismului:

- De ce nu păstrezi pentru tine aceste jucării minunate? Copiii le distrug.
- Greșit! Băieții și fetele păstrează darurile mele.

Spiritul Egoismului s-a întors la ceilalți și le-a zis că Moș Crăciun nu este egoist deloc.

În ziua următoare, Spiritul Invidiei l-a vizitat pe Moș Crăciun:

- Magazinele vând jucăriile pentru bani, în vreme ce tu nu obții nimic.

- Eu ofer daruri din dragoste, doar o dată pe an. Mi-ar fi rușine să accept bani pentru ele. Îmi plac magazinele de jucării pentru că oferă bucurie copiilor în restul anului.

Spiritul Urii a intrat în atelier și a spus:

– Sunt mulți care nu cred în Moș Crăciun, iar pe aceștia ești forțat să îi urăști amarnic.
– Nu îi urăsc. Acești oameni nu îmi fac rău mie, ci îi fac nefericiți pe copii. I-aș ajuta oricând, nu i-aș răni niciodată.

Spiritele nu puteau să îl ispitească pe Moș Crăciun și s-au hotărât să-l răpească în Ajunul Crăciunului.

 Moș Crăciun a plecat împreună cu elfii Nuter, Peter, Kilter și Wisk în sania **ticsită** de saci uriași cu jucării, trasă de renii săi. Aceasta era ziua din an în care era cel mai fericit, ziua în care le oferea cu dragoste copiilor comorile atelierului său.

 Deodată, o frânghie l-a cuprins pe Moș Crăciun. A fost smuls din sanie și, până ca elfii să-și dea seama de ceea ce se întâmplă, s-a făcut nevăzut. Moș Crăciun a înțeles că Spiritele l-au răpit.
„Ha, ha! Ce vor plânge, ce vor bombăni copiii când vor descoperi că nu sunt jucării sub brazii de Crăciun! Și cum se vor îngărămădi în grotle noastre, ale Egoismului, Invidiei, Urii și Răutății!”

 Elfii au împărțit în noaptea magică jucării tuturor copiilor. Doar îl ajutaseră de atâtea ori pe Moș! În vremea aceasta Moș Crăciun era păzit pe rând de spiritele care îl răpiseră. Când a venit rândul Spiritului Căinței, Moș Crăciun l-a întrebat dacă nu regretă că a participat la răpirea lui.

– O, desigur! a răspuns spiritul. Ca să îți demonstrez că regret sincer o să te las să evadezi.

Apoi l-a condus printr-un tunel lung, până când au ajuns amândoi în Grotă Căinței.

– Iartă-mă! s-a rugat Spiritul Căinței. Nu sunt un spirit rău.

– Nu sunt supărat, i-a spus spiritului. Așa că, bună dimineața și Crăciun fericit!

Cu aceste cuvinte a ieșit bucuros din grotă, îndreptându-se spre casa sa din Valea Fericirii.

 Înspre munte se afla o mulțime alcătuită din cele mai ciudate creaturi imaginate. Erau numeroși elfi, **gnomi** și zâne. Aceștia erau conduși de Wisk, Peter, Nuter și Kilter, care doreau să îl salveze pe Moș Crăciun din captivitate.

Când l-au văzut pe Moș Crăciun, s-au bucurat că s-a întors, iar el le-a mulțumit pentru ajutorul lor.

 Spiritele s-au întristat când au descoperit că a eșuat răpirea lui Moș Crăciun. Și nimeni din jur nu părea să fie egoist, invidios sau plin de ură. Constatând că preferatul copiilor avea atât de mulți prieteni adevărați, spiritele grotelor nu au mai încercat niciodată să îl încurce pe Moș Crăciun.

Vocabular

elf: ființă supranaturală imaginată ca un pitic

grotă: peșteră, cavernă

căință: regret, remușcare

egoism: preocupare pentru interesele personale

spirit: ființă supranaturală

ticsit: plin până la refuz, înghesuit peste măsură

gnom: mic personaj din povești, slut și deformat, care ar locui în interiorul pământului, păzind comori ascunse

Medalion literar

Lyman Frank Baum

(1856-1919) a fost scriitor american de cărți pentru copii, celebru în special pentru cartea *Vrăjitorul din Oz* (1900) și alte treisprezece cărți bazate pe aceasta, cu acțiunea tot pe Tărâmul din Oz.

A scris nouă cărți fantastice, una dintre ele fiind *Viața și aventurile lui Moș Crăciun*, 82 de povestiri scurte, circa 200 de poeme și alte lucrări.

Înțelegem textul!

1. Enumeră personajele în ordinea în care apar în text.
2. Precizează două motive pentru care spiritele doreau să-l răpească pe Moș Crăciun.
3. Cine l-a ajutat pe Moș Crăciun să evadeze?
4. De ce s-au întristat spiritele?

Povestirea scrisă a unui text de mică întindere după planul dezvoltat de idei

Descoperim!

1. Citește primele două fragmente ale textului *Moș Crăciun a fost răpit* după Lyman Frank Baum.
2. Ideile principale și secundare ale primelor două fragmente pot fi:
  1. Moș Crăciun trăiește în Valea Fericirii.
    - În castelul lui Moș Crăciun se fabrică jucării.
    - Moș Crăciun este ajutat de elfi și zâne.
    - În Valea Fericirii tot timpul este veselie.
  2. În muntele de lângă Valea Fericirii locuiesc spiritele.
    - Spiritelor nu le place de Moș Crăciun, pentru că acesta îi face fericiți pe copii.
    - Grotele celor cinci spirite sunt așezate una după alta, cu tunele între ele.
    - În a cincea grotă locuiește Spiritul Căinței.
3. Povestește oral cele două fragmente, după ideile prezentate mai sus.
4. Povestirea scrisă a celor două fragmente poate fi:

În povestire nu se folosește dialogul.

Moș Crăciun trăiește în castelul lui din Valea Fericirii. Aici, ajutat de elfi și zâne, fabrică jucării tot timpul anului.

În Valea Fericirii este tot timpul veselie pentru că râul râde, vântul fluieră voios, soarele dansează și florile zâmbesc.

În muntele de lângă Valea Fericirii locuiesc cinci spirite: Spiritul Egoismului, Spiritul Urii, Spiritul Răutății, Spiritul Căinței și Spiritul Invidiei.

Spiritele nu îl plac pe Moș Crăciun, pentru că acesta îi face întotdeauna fericiți pe copii.

Cele cinci spirite locuiesc în grote așezate una după cealaltă, cu tunele între ele. În ultima grotă locuiește Spiritul Căinței, care este un personaj mai plăcut.

- În povestirea celor două fragmente sunt prezentate toate detaliile existente în ideile secundare?

Reținem!

Povestirea scrisă după un plan de idei se realizează astfel:

- citim textul;
- delimităm textul în fragmente;
- formulăm planul dezvoltat de idei;
- povestim oral, îmbogățind planul de idei cu detalii din text;
- redactăm povestirea.

Exersăm!

1. Împărțiți în echipe, formulați ideile principale și ideile secundare ale câte unui fragment din textul *Moș Crăciun a fost răpit*. Povestiți fragmentul pe baza acestor idei.
2. Citiți povestirile fragmentelor în ordinea desfășurării întâmplărilor din text.
3. Povestește, în scris, pe baza planului dezvoltat de idei, textul *Moș Crăciun a fost răpit*.

În povestire se redau detaliile semnificative din text, renunțându-se la amănuntele ne semnificative.

Substantivul. Felul substantivelor

Ne amintim!

Substantivul este partea de vorbire care denumește ființe (copil, pisică etc.), lucruri (penar, coș etc.), fenomene (ploaia, topirea etc.), însușiri (frumusețea, bunătatea etc.), acțiuni (mersul, scrisul etc.), relații (prietenia, colaborarea etc.), emoții (bucuria, furia etc.) etc.

Substantivul este de două feluri:

- **substantivul comun** - denumește ființe, lucruri, fenomene etc. de același fel;
- **substantivul propriu** - denumește o anumită ființă, un anumit lucru, un anumit fenomen etc., spre a-l deosebi de altele de același fel.

Ne folosim cunoștințele!

1. Selectează toate substantivele din primul fragment al textului și precizează felul acestora.
2. Găsește în text și alte substantive proprii.
3. Alcătuieste câte trei enunțuri cu substantive comune și substantive proprii, selectate din al cincilea fragment al textului.

Substantivele comune se scriu cu literă inițială mică dacă acestea nu se află la începutul enunțului.

Substantivele proprii se scriu întotdeauna cu literă inițială mare.

Pronunțăm și scriem corect!

- Compară propozițiile din prima coloană cu cele din a doua coloană, urmărind cuvintele subliniate.
Noi nu avem multe jucării.   Noi n-avem multe jucării.
El nu are teamă de întuneric.   El n-are teamă de întuneric.
– Nu aveți grijă, mă voi ocupa eu!   – N-aveți grijă, mă voi ocupa eu!
Am aflat că el nu are schiuri.   Am aflat că el n-are schiuri.
- Rostește cuvintele subliniate.

Cuvintele **n-are**, **n-avem**, **n-aveți** se scriu cu cratimă, când verbul *a avea* este însoțit de cuvântul **nu**, iar vocala **u** din cuvântul **nu** este înlocuită de cratimă.

Exersăm!

1. Alcătuieste trei enunțuri în care să introduci cuvintele **n-are**, **n-avem**, **n-aveți**.
2. Înlocuiește cuvintele subliniate cu **n-are**, **n-avem**, **n-aveți**.

- Moș Crăciun nu are răutate. Nu-i așa că nici voi nu aveți?
- Nu avem! răspunseră în cor copiii.

Înțelegerea în profunzime a mesajului textului Asocierea elementelor textului cu experiențele proprii

1. Selectează cuvintele și grupurile de cuvinte care denumesc elementele reale și elementele imaginare întâlnite în textul *Moș Crăciun a fost răpit*, apoi transcrie-le într-un organizator grafic asemănător celui de mai jos.

elfi, zâne, copiii primesc daruri de Crăciun, pârâul râde, florile zâmbesc, băieții și fetele păstrează darurile, cele cinci spirite, magazinele de jucării oferă bucurie copiilor, vântul fluieră, gnomi, răpirea lui Moș Crăciun, munte, castel.

elementele reale	elementele imaginare

Magia iernii

2. Pentru fiecare element real pe care l-ai selectat la exercițiul 1, scrie în câteva enunțuri dacă ai avut o experiență asemănătoare sau dacă ai întâlnit în realitate elementele respective.
3. Cele cinci spirite din poveste corespund unor sentimente și atitudini care se pot manifesta la oameni în realitate. Relatează o întâmplare trăită sau cunoscută în care ai întâlnit unul dintre aceste sentimente.
4. Realizează un text creativ în care să introduci unele dintre elementele reale întâlnite în textul *Moș Crăciun a fost răpit* după Lyman Frank Baum.

Numărul substantivului

Ne amintim!

Substantivul are două numere:

- **numărul singular**- când substantivul denumește o singură ființă, un singur lucru, un singur fenomen etc.;
- **numărul plural**- când substantivul denumește mai multe ființe, lucruri, fenomene etc.

Există substantive care au forme numai:

- la numărul singular (*aur, unt, volei, sare, geografie* etc.);
- la numărul plural (*zori, Carpați, aplauze* etc.).

Ne folosim cunoștințele!

1. Scrie forma de plural a următoarelor substantive: *poveste, grotă, castel, pârâu, personaj, atelier, elf, jucărie, copil*.
2. Alcătuieste enunțuri în care să introduci forma de singular a următoarelor substantive: *reni, brazi, băieți, zâne, nopți, comori*.
3. Găsește pluralul pentru:
  - substantivele cu sens opus cuvintelor *altruism* și *răutate*;
  - substantivul cu sens asemănător cuvântului *dar*.

Există substantive care au aceeași formă atât la numărul singular, cât și la numărul plural (*ochi, pui, ochelari, nume, învățătoare* etc.).

Genul substantivului

Ne amintim!

Substantivele au trei genuri:

- **genul feminin** (o jucărie, două jucării);
- **genul masculin** (un elf, doi elfi);
- **genul neutru** (un castel, două castele).

Ne folosim cunoștințele!

1. Precizează genul următoarelor substantive comune: *bucurie, magazin, prietenie, munte, an, ploaie*.
2. Transcrie substantivele comune din al cincilea fragment al textului *Moș Crăciun a fost răpit* și grupează-le în funcție de genul acestora.

3. Alcătuieste enunțuri în care să folosești câte trei substantive de fiecare gen.

Textul funcțional. Invitația

Ne amintim!

Invitația este un text funcțional, prin care o persoană (sau un grup de persoane) este chemată la un eveniment (aniversare, spectacol, activitate sportivă, lansare de carte etc.).

Model de invitație

Dragi părinți,
Colectivul clasei a IV-a vă invită la serbarea „Crăciunul Copiilor”, care va avea loc în data de 23 decembrie 2016, în sala de festivități a școlii, ora 18.00.
Vă așteptăm cu drag!

Invitația trebuie să conțină informații despre data, locul, ora, denumirea și tipul evenimentului.

Invitație la lectură

Poveștile de iarnă sunt îndrăgite de copii. Citește *Omul de zăpadă* de Hans Christian Andersen și vei afla povestea minunată a unui om de zăpadă.

JURNAL DE CITITOR

ACTIVITATE PRACTICĂ

Realizează o invitație adresată părinților, prin care îi inviți la spectacolul artistic organizat în clasa ta, cu ocazia sărbătorilor de iarnă.

Adaugă invitația la portofoliu.

Ne folosim cunoștințele!

1. Scrie textul unei invitații adresate unui prieten pe care îl inviți la spectacolul de colinde, unde tu vei fi solist.

Textul creativ după un plan de idei

Ne amintim!

Pentru a realiza un text creativ după un plan de idei, este necesar să respectăm ordinea întâmplărilor date, iar informațiile cuprinse în planul de idei să se regăsească în conținutul textului creativ.

Ne folosim cunoștințele!

1. Redactează o compunere după următorul plan de idei.

Amintiți-vă părțile unui text creativ: *introducere, cuprins, încheiere!*

1. În Ajunul Crăciunului, seara, un copil citește povestea „Moș Crăciun a fost răpit”.
2. Copilul nu termină povestea de citit și adoarme.
3. În vis, copilul se întâlnește cu un elf, care îi spune că Moș Crăciun a fost răpit.
4. Copilul ajunge la grotle celor cinci spirite.
5. Cele cinci spirite nu doresc să-l elibereze pe Moș Crăciun.
6. Copilul îmbunează fiecare spirit în parte.
7. Moș Crăciun este eliberat.
8. Dimineața, copilul găsește sub bradul împodobit un cadou și o scrisoare de la Moș Crăciun.
9. Copilul scrie o poveste despre visul său.

PORTOFOLIU

Desenează personajele întâlnite în povestirea *Moș Crăciun a fost răpit* după Lyam Frank Baum, așa cum îți le imaginezi.

EXPRIMĂ-ȚI PĂREREA!

Crezi că există Moș Crăciun? Argumentează-ți răspunsul!

LUCREZ ÎN ECHIPĂ

Împărțiți în echipe de câte trei elevi, realizați câte un poster în care să prezentați tradiții și obiceiuri de iarnă din diferite zone ale țării.

Realizați o expoziție cu toate posterele.